

1 ČO JE KOOPERATÍVNE, TO JE ALTERNATÍVNE

Škola je miesto, kam sa deti chodia pozerat' ako pracujú dospelí !

(Petty, 1996)

V projekte „Milénium“ sa medzi multidisciplinárnymi zručnosťami a schopnosťami zaručujúcimi úspešný a tvorivý život človeka vyskytujú: *schopnosť pracovať v tíme, schopnosť komunikovať, tvorivo riešiť problémy, rozhodovať sa, robiť závery, rozvíjať seba aj iných ako aj schopnosť kriticky a samostatne myslieť*. Naša súčasná škola však pracuje v duchu iných hodnôt - hodnôt, ktoré spôsobujú čím ďalej tým väčšiu odtrhnutosť školy od života.

Kooperatívne stratégie edukácie zaznamenávajú najväčší nástup hlavne dnes, keď sa ukazuje potreba riešenia náročných globálnych problémov ľudstva, ktorých zvládnutie nie je v silách jednotlivcov, ale pracovných skupín. Preferuje sa schopnosť pracovať v tíme, komunikovať, kriticky a samostatne myslieť. Budúce storočie bude storočím kolektívnych výtvorov ľudí a ak má takým byť, musíme žiakov už dnes na to pripraviť. Jednou z možností, ktorá uľahčuje realizáciu tohto náročného cieľa je využívanie **kooperatívneho vyučovania a učenia**. Y. Bertrand (1998) zaradil kooperatívne edukačné stratégie do širšieho prúdu sociokognitívnych teórií vzdelávania, medzi ktoré patria:

- a.) Sociokognitívne teórie sociálneho učenia
- b.) Teórie sociokognitívneho konfliktu
- c.) Vygotského sociálno – historická teória
- d.) Teória kontextualizovaného učenia
- e.) Teória **kooperatívneho vyučovania a učenia**

Všeobecne povedané tieto teórie obsahujú analýzu problémov súčasného vzdelávania a návrhy na jeho zmeny. Kladú dôraz v prevažnej miere na sociálnu dimenziu učenia. Poukazujú zároveň na veľký výskyt sociálnych faktorov vo vyučovaní ako sú napríklad vplyv spolužiakov, vplyv učiteľa, sebazpoznanie žiaka a vzťahy k rodičom a spoločnosti. Ako tvrdí Kosová (2000), kooperatívne vyučovať znamená vedome pracovať so sociálnymi situáciami pri výchovných a učebných úlohách v škole.

Výskumy realizované v USA dokazujú, že kooperatívne vyučovanie je efektívnejšie v porovnaní s ostatnými spôsobmi vyučovania najmä v oblasti vytvárania pozitívnych vzťahov medzi žiakmi, zvýšení ich sebadôvery a motivácie k učeniu, rovnováhy medzi žiakmi rôznej farby pleti, rôznych etnických a

náboženských skupín, ale aj v oblasti kognitívneho učenia (Sadker - Sadkerová, 1991, In:Turek, 1997).

2 MIESTO KOOPERATÍVNEHO UČENIA A VYUČOVANIA MEDZI SÚČASNÝMI EDUKAČNÝMI TEÓRIAMI

Podľa publikácie Y. Bertranda Soudobé teórie vzdelávania sa možno pokúsiť o zaradenie kooperatívneho vyučovania medzi edukačné teórie. Napríklad podľa *generalistickej* teórie (patriacej do prúdu **akademických** teórií vzdelávania) to, čo v našej škole voláme špecializáciou je vlastne rozkúskovaním kultúry, a preto 21. storočie musí byť storočím všeobecného vzdelávania a jeho obsah sa má vrátiť k siedmim slobodným umeniam (trívium a kvadrívium). Záujem školy sa často sústreďuje na didaktiku, pričom sa ale zabúda, že to, prečo žiaci prišli do školy, je snaha získať základné ľudské kompetencie, medzi ktoré patrí:

- ▶ čítanie s porozumením,
- ▶ vyjadrovanie sa v materinskom jazyku,
- ▶ a počítanie.

Základnou vyučovacou metódou podľa predstaviteľov akademizmu má byť metóda rozvíjajúca logiku, uvažovanie, intelekt a kritické myslenie žiakov.

Cieľom školy je doviest' žiakov aj k ovládaniu svojich metakognitívnych procesov, pretože čím väčšiu pozornosť budú venovať chápaniu nových informácií a tvorbe nových pamäťových schém, tým efektívnejšie bude ich učenie a integrácia nových vedomostí s doterajšími. Žiaci, ktorí sú schopní riadiť svoje poznávacie procesy, ktorí sú schopní myslieť kriticky, sú odolnejší voči nežiaducim vplyvom a manipuláciám v reálnom živote a v konečnom dôsledku sú lepšie pripravení tvorivo riešiť problémové situácie, do ktorých sa v živote dostanú.

Okrem generalistov sa rozvojom myslenia žiakov v edukačnom procese zaoberajú aj predstavitelia **sociokognitívnych** (teória *sociálno-kognitívneho konfliktu*, *sociálnohistorická teória Vygotského*, *teória kontextualizovaného čítania a kooperatívne učenie*) a **sociálnych** teórií, ktorí poukazujú na sociálnu dimenziu vzdelávania (vzdelávanie ako interakcia žiaka s prostredím). Hlavne predstavitelia sociálnych vzdelávacích teórií vidia veľký význam v nadobúdaní schopnosti samostatne myslieť a uvažovať nad preberaným učivom, lebo v tom spočíva možnosť lepšieho napredovania žiaka, ako aj možnosť vymaniť sa spod vplyvu vládnúcej triedy. Kooperatívne učenie a vyučovanie využíva všetky dostupné vedecké teórie pre zdokonalenie učebného procesu žiakov, takže pri jeho realizácii je nevyhnutné oboznámiť sa so základnými axiómami, na ktorých spolupráca prebieha. Kooperatívne učenie je založené na týchto 4 axiómach :

- ▶ práve na sebvýjadrenie a komunikáciu,
- ▶ kritickej analýze reality,
- ▶ prevzatí zodpovednosti za seba,
- ▶ prevzatí zodpovednosti za skupinu.

Zdroje kooperatívneho učenia nachádzame už u Freineta, aj keď skutočný boom zaznamenávajú kooperatívne stratégie edukácie hlavne dnes. Efektívnosť tohto edukačného postupu je evidentná hlavne u žiakov základných a stredných škôl.

2. 1 Psychologické východiská kooperatívneho vyučovania a učenia

Pôsobivé a racionálne zdôvodnenie nevyhnutnosti kooperácie predložil ruský psychológ L.S.Vygotskij (1976, In: Y. Bertrand, 1998), v súčasnosti citovaný v pedagogicko- psychologickú literatúre celého sveta.

L.S. Vygotskij tvrdí, že typicky ľudské mentálne funkcie a výkony (vzdelanie, kultivovanosť) majú svoj pôvod v sociálnych vzťahoch. Teória kladie veľkú váhu na skupinovú spoločnú perspektívu a riešenie problémov, ktoré prebieha argumentáciou, vyjednávaním, diskusiou, kompromisom. Táto spolupráca v spoločenstve učiacich sa je nepostrádateľná pre kognitívny rast, rozvoj poznávacích procesov. Jej úloha je väčšia než prosté uľahčenie činnosti a výsledkov - je to prostriedok, ktorý tento kognitívny rast umožňuje.

V tejto súvislosti používa L. S. Vygotskij (1976) pojem zóna najbližšieho (perspektívneho) vývoja pre vysvetlenie rozdielu medzi tým, čo dieťa zvládne samo a tým, čo by mohlo dosiahnuť, keby pracovalo pod vedením niekoho spôsobilejšieho - či už je to učiteľ, alebo pokročilejší vrstovník. Učitelia, ktorým je blízka Vygotského teória, zvýrazňujúca sociálnu stránku učenia, môžu ľahko vyvodiť praktickú poučku: stojím o to, aby vývoj dieťaťa alebo dospievajúceho šiel rýchlo dopredu, ide mi o maximálnu efektívnosť učenia a preto minimalizujem čas vo vyučovaní, kedy sa dieťa učí samo.

Pri záujme o hlbšie poznanie teoretických opôr kooperatívneho učenia nás H. Kasíková (1997) odkazuje nielen na diela L. S. Vygotského, ale aj J. Piageta. Piagetova teória intelektového rozvoja počíta s nutnosťou konfrontácie dieťaťa s tým, kto má odlišný prístup, názor. Intelektový vývoj dieťaťa je potom sprostredkovaný umiestňovaním dieťaťa do sociálnych situácií, kde je dieťa nútené brať do úvahy pohľad, ktorý je v konflikte s jeho vlastným. Alebo: cesta intelektového rozvoja dieťaťa je cestou od egocentrizmu dieťaťa, od jeho tendencie zamerať sa na jednu, pravdepodobne vlastnú perspektívu, k množeniu týchto perspektív a i k preberaniu perspektív druhých.

Psychologické argumenty v prospech kooperatívneho vyučovania vychádzajú zo zistenia, že psychické dozrievanie dieťaťa je späté s postupným a zákonitým rozvojom sociálneho kontaktu.

Podľa J. Piageta je kooperatívnosť rozhodujúcim prostriedkom formovania racionálneho myslenia, je dôležitá pre rozumový vývin detí. Dieťa najlogickejšie myslí v diskusii s inými deťmi. J. Piaget a J. S. Bruner píšú, že všetky deti majú vnútorné motívy učenia, ktoré sú nezávislé od vonkajších vplyvov. Jedným z týchto motívov je aj motív vzájomného pôsobenia, sociálneho kontaktu, reciprocitu, ktorý

sa dá charakterizovať ako hlboká potreba byť s druhými ľuďmi a spolupracovať s nimi na dosahovaní cieľov.

2. 2 Kooperatívne vyučovanie a rozvoj osobnosti žiakov

Organizovať edukačný proces tak, aby dochádzalo ku zmysluplnému učeniu žiakov, nie je jednoduché. V prvom rade je nevyhnutné pretransformovať činnosť žiakov na vyučovaní, a to sa nám podarí vtedy, ak ich presvedčíme o potrebe daných informácií pre ich reálny život. Na tomto mieste je nutné vytýčiť znaky autentického učenia, ktoré prebieha vtedy, ak:

- ▶ dochádza ku **produkcii** poznatkov, nielen k ich reprodukcii,
- ▶ sa k poznatkom prichádza na základe **výskumnej činnosti** žiaka, ktorá v sebe zahŕňa:
 - zhromažďovanie,*
 - interpretáciu,*
 - syntézu poznatkov.*
- ▶ majú produkty **hodnotu** (estetickú, praktickú, ale aj osobnú).

Interakčná stránka sociálneho styku

Potreba človeka interreagovať s inými ľuďmi, vymieňať si s nimi informácie, je jedným z najdôležitejších predpokladov jeho existencie. Interakčná stránka sociálneho styku je tá, ktorá predpokladá vzájomné pôsobenie. Poznáme tieto základné typy **interakcií**:

1. koexistencia 2. koordinácia 3. kooperácia

Charakter jednotlivých druhov interakcií

Typ spolupráce	Vzťahy	Motívy ciele	Interakcie	Výsledný efekt
Koexistencia (žiadna)	vedľa seba nezávisle	individuálne	egocentrizmus, rivalita, súťaživosť	Individualizmus egoizmus
Koordinácia (relatívna)	samostatnosť spojená s istou závislosťou	prevažne individuálne	tolerancia, vzáj. rešpekt, predchádzanie konfliktom	Podriadenosť empatia
Kooperácia (reálna)	spoločne v zodpovednej závislosti	prevažne spoločné, kolektívne, spoločenské	solidarita, altruizmus, kolektivismus	Synergia, noscentrismus

Kooperáciu, čiže spoluprácu, možno vymedziť ako najvyššiu formu medziľudskej súčinnosti. Účastníci si navzájom pomáhajú, dopĺňajú sa svojimi činnosťami, za účelom dosiahnuť čo najefektívnejšie svoj cieľ.

3 TECHNIKY A METÓDY ROZVÍJAJÚCE KOOPERATÍVNOSŤ

Techniky sú na rozdiel od metód považované skôr za špecifické spôsoby podporujúce interakciu v záujme spoločnej kooperatívnej činnosti. Predstavujú kľúčovú charakteristiku skupinovej práce – povzbudzujú skupinu ku konfrontácii idey, v rámci ktorej pozitívne povzbudzujú žiakov k interakcii a kreativite. Kasíková (1997) uvádza kooperatívne techniky na rozvoj jednotlivých zručností dôležitých pre vznik schopnosti žiakov kooperatívne pracovať. Sú to napríklad:

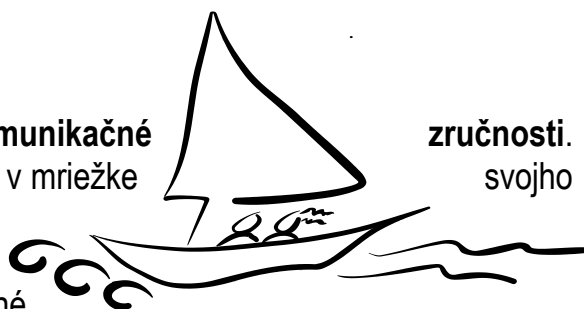
Kúty

sú zamerané na budovanie triedneho spoločenstva. Každý žiak sa premiestni do rohu miestnosti, ktorý reprezentuje dopredu určenú tému. Žiaci v rohoch diskutujú, potom počujú a parafrázujú názory z jednotlivých rohov. Táto technika vedie žiakov k spoznávaniu rôznych hypotéz, hodnôt. Je vhodná pri problémových úlohách, **na rešpektovanie rôznych názorov** a uhlov pohľadu, upevňuje a prehľbuje kontakty so spolužiakmi.

Lode

Je technikou, ktorá buduje **komunikačné** zručnosti. Žiaci sa pokúšajú zostaviť obrázok v mriežke spoluhráča len pomocou ústnej komunikácie. Touto technikou sa rozvíja slovná zásoba, komunikačné zručnosti, schopnosť vykonávať rôzne úlohy.

Dajme hlavy dokopy

Učiteľ položí otázku, žiaci konzultujú medzi sebou, aby sa uistili, že každý pozná odpoveď, potom je jeden žiak vyzvaný, aby odpovedal. Cieľom je opakovanie, kontrola vedomostí, porozumenie a **vzájomné doučovanie**.

Farebné kooperatívne kartičky

Žiaci sa učia za pomoci kariet. Hra je založená na maximálnej možnosti dosiahnuť úspech pri každom kroku od krátkodobej k dlhodobej pamäti. Boduje sa každý dosiahnutý pokrok. Ide tu o zapamätávanie faktov, **pomoc iným**, oceňovanie.

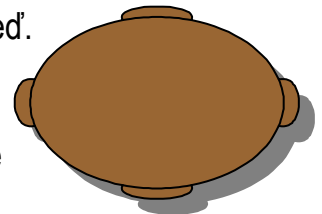
Kontrola vo dvojiciach

Žiaci pracujú vo dvojiciach - v skupinách po štyroch. Žiaci sa vo dvojiciach striedajú – jeden rieši problém a druhý mu asistuje. Po každých dvoch problémoch si dvojice porovnávajú, či majú zhodné odpovede. Upevňujú sa tu praktické zručnosti fluentného a flexibilného riešenia problémov. Pri tejto technike sa formuje vzájomná pomoc a rešpekt k práci svojej i druhého.

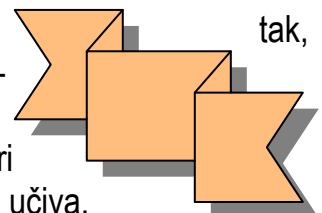
Okrúhly stolík

Papier a pero kolujú, každý žiak napíše jednu odpoveď. Aktivitu môžeme robiť súčasne pri viacerých stoloch. Pomocou tejto techniky kontrolujeme základné vedomosti, praktické zručnosti, opakujeme informácie. Tvoríme kooperatívne prostredie, budujeme tím.

Skladačka

Každý žiak tímu sa stáva expertom na jednu tému že spolupracuje s členmi iných tímov, ktorí sú expertmi – korešpondentmi. Po návrate do svojich tímov každý z nich učí ostatných členov svoju časť témy. Využívame ju pri sprostredkovaní, osvojovaní a prezentácii nového učiva, opakovaní, informatívnej diskusii. Formuje sa vzájomná závislosť, zodpovednosť sa kvalitu samoučenia, rovnoprávne postavenie.

Dvojitá kooperácia

Žiaci pracujú v skupinách s cieľom vytvoriť produkt, s ktorým by sa mohli podeliť s celou triedou. Každý žiak musí vytvoriť svoj vlastný príspevok pre skupinu. Cieľom tejto techniky je učenie sa a poskytnutie komplexného materiálu často z viacerých zdrojov, hodnotenie, aplikácia, analýza, syntéza. Žiaci tu prezentujú svoje zručnosti.

Brainstorming

Vychádzajúc z významu slov brain (mozog) a storm (búrka) možno vysvetliť aj obsah samotnej metódy, patriacej do skupiny heuristických metód (ako búrku mozgov). Cieľom činnosti učiteľa je dosiahnuť maximálnu kognitívnu aktivitu žiakov, a pritom vyriešiť určitý problém. (Napríklad: ako by ste vyriešili existenciu čiernych

skládok odpadu vo vašom okolí?) Tvorcom metódy je Alex Osborn. Pri realizácii brainstormingu je potrebné dodržiavať isté pravidlá. Na ich zapamätanie nám poslúži akronym **NOVE**, kde:

N – znamená **nekritizovať**, lebo akékoľvek posudzovanie nápadov iných vyvoláva zablokovanie tvorby dobrých nápadov. Kritika je často príčinou autoštylizácie¹ a autocenzúry² u účastníkov brainstormingu, ktoré však môžu byť spôsobené aj pocitom nedôvery voči účastníkom aktivity.

O - znamená **originálne** nápady. Mladší žiaci majú tendenciu opakovať myšlienky spolužiakov. Ak ich však upozorníme, aby príliš nad problémom neuvažovali a povedali to prvé riešenie, ktoré ich napadne (často intuitívne), zabezpečíme skutočne pestrú zmes nápadov.

V – v tomto prípade znamená **veľa**, kvantita sa stáva kvalitou. Ak zabezpečíme neohrožujúce prostredie, deti budú vymýšľať veľmi radi a medzi množstvom nápadov sa určite nájde ten, ktorý bude riešením nastoleného problému.

E – znamená **expandovať** – rozvíjať a rozširovať už vyslovené nápady. Keď deti uvidia na tabuli výpovede svojich spolužiakov, iste ich napadnú niektoré doplnky a rozvinú ich do lepšej podoby.

Expanziu odporúčame robiť až po inkubácii³, je to vlastne prestávka, v ktorej vedúci brainstormingu zariadi zmenu činnosti. Deti si môžu krátko zacvičiť, zatancovať, alebo zaspievať. Hlavné je, aby sa úplne zmenil charakter ich doterajšej činnosti, lebo nápady môžu dozrievať v podvedomí, iba keď je vedomie „prepnuté“ na iný druh aktivity.

4 NIEKTORÉ SKÚSENOSTI SLOVENSKÝCH UČITEĽOV S REALIZÁCIOU KOOPERATÍVNEJ VÝUČBY

Všetky uvedené metódy a techniky slúžia na rozvoj kooperatívnosti u žiakov a s rôznymi obmenami ich možno použiť na ktoromkoľvek stupni a druhu školy. Uviedli sme niektoré konkrétne metódy a odskúšané postupy realizované na školách. Výhodou týchto metód je, že žiaci sú po celú dobu výučbového procesu aktívni a aj keď sa to nezdá, vyvíjajú náročnú kognitívnu činnosť. Tým sa ich učenie stáva zmysluplné a autentické, hlavne ak učiteľ zvolí výber metódy s ohľadom na stupeň rozvoja poznania svojich žiakov i na fázu vyučovacieho procesu, v ktorej sa všetci spoločne nachádzajú. Nezanedbateľným faktom zostáva, že pri vzájomnom

¹ Autoštylizácia je snaha vytvárať o sebe lepší dojem, vzniká u starších žiakov, najviac je prítomná v dospelosti.

² Autocenzúra je „dávanie si pozor na reč“ v snahe vyhnúť sa znemožneniu vo svojom okolí.

³ Inkubačná doba je čas, ktorý uplynie medzi nákazou organizmu (napr. vírusom) a vypuknutím choroby.

učení sa žiakov dochádza k **synergickému efektu** vznikajúcemu zo spoločnej práce všetkých členov kooperatívnej skupiny. Jeho dôsledkom sú potom naučené informácie oveľa celistvejšie, kompaktnjšie a nadobúdajú pre žiakov inú, často trvalú hodnotu. Synergický efekt znamená praktické naplnenie obsahu príslovia: „**Viac hláv – viac rozumu**“. Je založený na anticipovaní toho, že na konci kooperatívneho učenia je poznanie všetkých členov skupiny ako celku dokonalejšie, ako súčet jednotlivých poznatkov žiakov, tvoriacich daný útvar.

Tabuľka uvádza vlastnosti a schopnosti žiakov, ktoré sa vďaka kooperatívnej výučbe rozvíjajú najviac. Údaje pochádzajú z prieskumu medzi slovenskými učiteľmi, ktorí realizovali kooperatívne vyučovanie (UB) a učiteľmi, ktorí ho nerealizovali (UA).

Tabuľka 1: Prínos kooperatívnej edukácie

Schopnosti žiakov	UA	Schopnosti žiakov	UB
AKTIVITA	44%	AKTIVITA	65%
KOMUNIKÁCIA	38%	KOMUNIKÁCIA	43%
TRVALÉ VEDOMOSTI	31%	SAMOSTATNOSŤ	30%
SAMOSTATNOSŤ		LOGICKÉ MYSLENIE	

Ako vyplýva z tabuľky, **rozvoj aktivity a komunikačných zručností žiaka** dala väčšina učiteľov oboch skupín na prvú a druhú priečku vo výhodách kooperatívneho vyučovania. Avšak ak si lepšie všimneme výsledky, tak v skupine UB sú percentuálne hodnoty vyjadrujúce rozvíjanie aktivity (65%) a komunikácie (43%) u žiakov o niečo vyššie ako u UA (44% a 38%). To znamená, že po aplikácii kooperatívnych metód vo vyučovaní sa tieto ukazovatele prejavili výraznejšie, než u učiteľov, ktorí predsa len ešte nevyskúšali túto metodiku v praxi. Na základe uvedených výsledkov môžeme konštatovať, že ku prioritám kooperatívnej výučby patrí **vysoká aktivizácia žiaka na vyučovaní a nadobúdanie komunikačných zručností**.

Všetko nové a nevyskúšané prináša so sebou aj riziko vzniku problémov. Možno viac ako prínos nás preto zaujímali nevýhody tejto edukačnej metodiky. Tabuľka 2 prináša nevýhody realizácie kooperatívnej výučby, ako ich identifikovali tí istí učelia. Respondenti, ktorí si nevyskúšali kooperatívne metódy (UA) dali na 1. miesto medzi nevýhodami **náročnú prípravu vyučovania** (50%), na 2. miesto **materiálovú náročnosť** (25%) a na 3. miesto **časovú náročnosť** (18,7%) - vyučovacia jednotka na Slovensku trvá 45 min., čo je určite málo na realizáciu výučby v tomto duchu. Z učiteľov druhej skupiny až 52% dalo na 1. miesto **časovú náročnosť**, potom **hlučnosť** (22%) a napokon **materiálovú náročnosť** (13%). V tejto skupine sa nám objavuje celkom nový fenomén a to je hlučnosť žiakov, s ktorou si nevedelo poradiť 22% učiteľov. Tu je na mieste pripomenúť, že naučiť žiakov rozprávať v priebehu vyučovania a učenia polohlasom je nevyhnutným predpokladom úspešnej realizácie kooperatívnej edukácie. Zo skúsenosti však môžeme podotknúť, že spočiatku sa problém hlučnosti prejavuje dokonca aj pri kooperatívnej práci u samotných učiteľov, tak prečo nie u žiakov. Ak však účastníci

pochozia princíp tolerancie a vzájomného rešpektu, tak priebeh výučby bude bezproblémový!

Tabuľka 2: Nevýhody kooperatívnej edukácie

UA		UB	
NÁROČNÁ PRÍPRAVA	50%	ČASOVÁ NÁROČNOSŤ	52%
MATERIÁLNA NÁROČNOSŤ	25%	HLUČNOSŤ	22%
ČASOVÁ NÁROČNOSŤ	19%	MATERIÁLNA NÁROČNOSŤ	13%

Pri interpretácii Tabuľky 3 musíme upozorniť, že sme jednotlivé zistené hodnoty ponímali ako klasifikačné stupne v škole. Týmto spôsobom sme chceli dospieť k akýmisi „priemerným známkam“, na aké by učitelia ohodnotili spôsobilosti žiakov nadobudnuté pri výučbe realizovanej kooperatívnym spôsobom. V tabuľke 3 sú teda „priemerné známky“ z jednotlivých kompetencií žiakov ako sú:

Tabuľka 3: Žiak sa pri takomto vyučovaní naučí okrem poznatkov:

	KOMUNIKOVAŤ	SPOLUPRACOVAŤ	POČÚVAŤ	PREMÝŠLAŤ	VÁŽIŤ SI SAMÉHO SEBA
UA	2,25	2,25	2,31	2,37	2,43
UB	1,82	1,95	2,13	2,17	2,39

komunikačné zručnosti, premýšľanie, schopnosť spolupracovať, presadzovať sa, vážiť si seba samého i druhých ako aj schopnosť počúvať. Uvedené kompetencie nielenže súvisia s nadobúdaním vedomostí a zručností vo vyučovacom procese, ale sú dôležitou súčasťou osobnosti každého intelektuálne i emocionálne rozvinutého človeka. Keď si porovnáme výsledky UA a UB zistíme, že u učiteľov druhej skupiny sú všetky priemerné známky o čosi lepšie ako v prvej skupine. To znamená, že až na základe praktickej skúsenosti získanej na výučbe sa naplno prejavili perspektívy tejto stratégie v oblasti rozvoja nielen kognitívnej (poznávacej), ale aj nonkognitívnej (emocionálnej a hodnotovej) stránky žiaka.

ZÁVER

Rôzne prieskumy medzi učiteľmi poukazujú na fakt, že vysokoškolské štúdium nie vždy dostatočne pripravuje budúcich učiteľov na ich profesijné pôsobenie v oblasti výchovy a vzdelávania. Začínajúci učitelia paradoxne pociťujú nesúlad medzi tým, čo im poskytla pregraduálna príprava a tým, čo od nich vyžaduje pedagogická prax. Najväčší deficit zaznamenávajú v príprave na riešenie problémov žiakov s prospechom, agresivitou, apatiou, či dokonca až averziou voči

školskej práci. V niektorých prípadoch sa mladí učitelia dožadujú praktických návodov na spoluprácu s rodičmi, ale aj s kolegami a s vedením školy.

Výpovede našich respondentov z radov učiteľov do značnej miery potvrdili opodstatnenosť existencie kooperatívnej výučby ako súčasť pregraduálnej i postgraduálnej prípravy študentov učiteľstva. Samozrejme, že aj my si uvedomujeme niektoré obmedzenia tejto edukačnej stratégie a vieme, že ju môžeme v podmienkach našich škôl prijať až po patričných úpravách, no tento fakt jej neuberá na kvalite ani na perspektívosti. Samozrejme, že škola ako otvorený systém (v zmysle pripúšťajúci alternatívu) bude a má byť prístupná všetkým novým prúdov a myšlienkam, ktoré sa svojím zameraním snažia o zachovanie a rozvoj demokracie v spoločnosti. Zvlášť naliehavo vyznieva táto požiadavka v postkomunistických štátoch východnej a strednej Európy. Uvedomujeme si, že výchova a vzdelávanie nie sú všemocné, ale to nám nedáva právo zatvárať oči a nereagovať na jej existujúce negatíva. Možno, že práve tu na tomto poli má škola výhodné postavenie, lebo jej kredit medzi mladou generáciou ešte nenadobudol také pokrivené rozmery.

Literatúra:

- BERTRAND, Yves. 1998. Soudobé teorie vzdělávání. Praha: Portál, 1998.
- KASÍKOVÁ, Hana. 1997. Kooperativní učení, kooperativní škola. Praha: Portál, 1997.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a kol. 1995. Výchova ku kritickému mysleniu. Bratislava: ŠPÚ.
- KOSOVÁ, Beáta. 2000. Rozvoj osobnosti žiaka. Prešov: Rokus 2000.
- MEREDITH, Kurt. - STEEL, Jeanie. - TEMPLE, Charles. 1998. Čítaním a písaním ku kritickému mysleniu. Bratislava: Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, 1998.
- PETTY, Geoffrey. 1996. Moderní vyučování. Praha: Portál 1996.
- PIAGET, Jean. 1999. Psychologie inteligence. Praha: Portál 1999.
- TUREK, Ivan. 1997. Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. Bratislava: MC 1997.
- VYGOTSKIJ, Lev Semionovič. 1976. Vývoj vyšších psychických funkcií. Praha: SPN, 1976.

